Gemeente Amstelveen

DE MENS ZIEN

Actieplan Dementie 2024 - 2026

Inhoudsopgave

Voorwoord 3

Inleiding 4

1.1 De mens zien 4

1.2 Landelijke context 4

1.3 Dementie in Amstelveen 5

1.4 Totstandkoming Actieplan 6

1.5 Monitoring en evaluatie 6

1.6 Afbakening 7

2. Onze speerpunten 8

2.1 Amstelveen, een dementievriendelijke gemeente 8

2.2 Inwoners met dementie en hun mantelzorgers zijn goed op de hoogte van het ondersteuningsaanbod in Amstelveen en weten hun weg hiernaartoe te vinden 10

2.3 Inwoners met dementie krijgen ondersteuning bij het kunnen blijven vervullen van hun sociale rollen 11

2.4 Mantelzorgers van mensen met dementie maken gebruik van en voelen zich ondersteund door het aanbod aan mantelzorgondersteuning en respijtzorg 12

2.5 Specifieke aandachtsgroepen 13

3. Planning en begroting 15

VOORWOORD

Wanneer je de diagnose dementie krijgt, verandert er veel in je leven. Het accepteren van de diagnose en hier mee leren omgaan is niet gemakkelijk. Je wilt blijven doen wat je altijd deed, je eigen keuzes blijven maken, je rol als partner of als ouder blijven vervullen. Maar dit wordt steeds moeilijker naarmate de ziekte vordert.

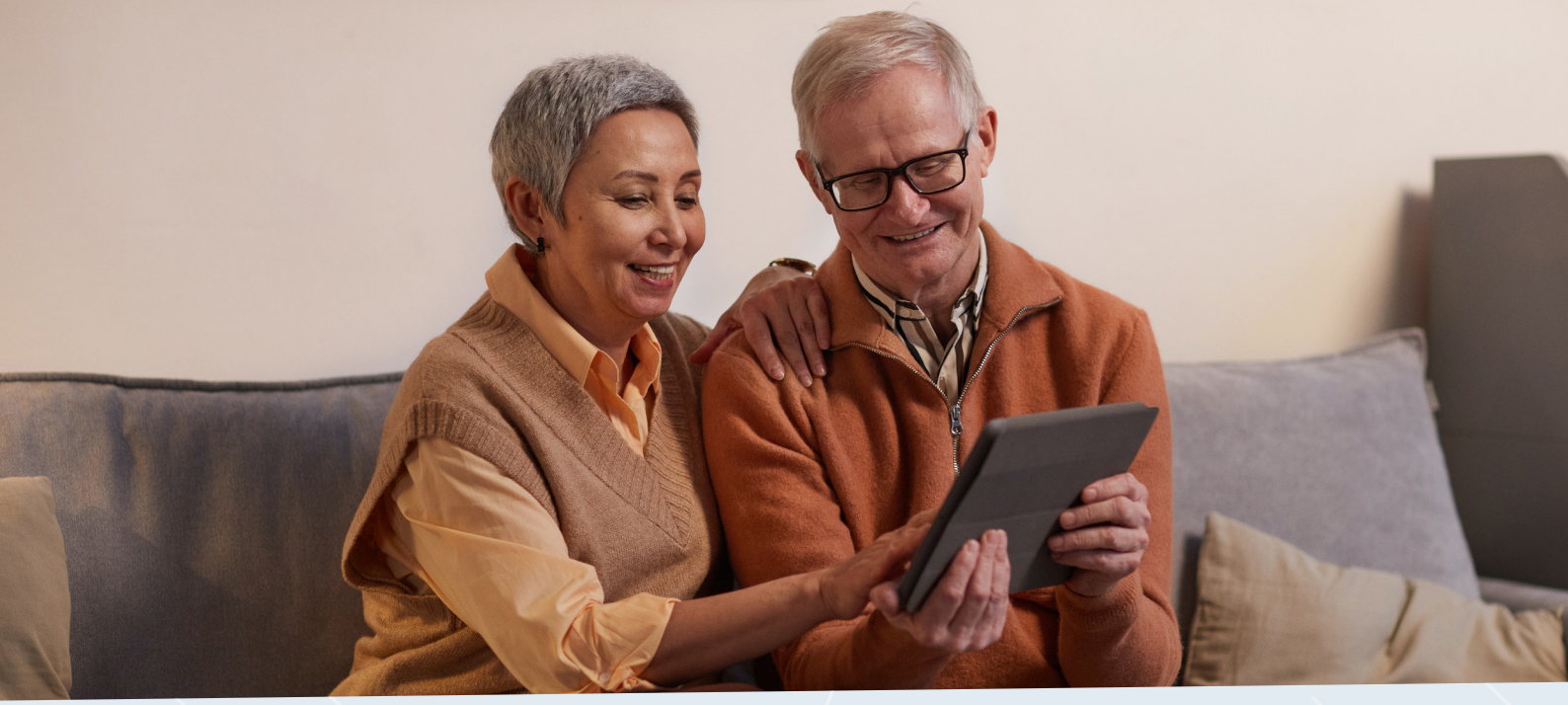
Ook het leven van je naaste(n) verandert ingrijpend. Je relatie met je partner verandert, als kind moet je ineens voor je ouder zorgen. Voor mantelzorgers kan de diagnose ook een moment zijn dat dingen op hun plaats vallen: eindelijk kun je verklaren waarom je naaste bepaald gedrag vertoont en dingen niet meer gaan zoals vroeger. Maar tegelijkertijd is de boodschap erg verdrietig, omdat je weet dat het proces onomkeerbaar is en het leven niet meer hetzelfde zal worden.

Het is onze belangrijke taak als gemeente om mogelijk te maken dat mensen met dementie zo lang mogelijk kunnen blijven doen waar zij gelukkig van worden. En ondersteuning krijgen bij het vervullen van sociale rollen die voor hen van betekenis zijn. Als vader, als oma, als vrijwilliger, als deelnemer aan een ontmoetingsgroep, etc. En om mantelzorgers te ondersteunen in hun zorgtaken.

In Amstelveen is er al een uitgebreid aanbod aan zorg en ondersteuning voor mensen met dementie beschikbaar. Maar het aantal ouderen zal de komende jaren sterk toenemen en ouderen blijven ook langer thuis wonen. Daarnaast nemen de personeelstekorten in de zorg toe. Dit betekent iets voor hoe wij als samenleving met elkaar om moeten gaan en zorg moeten dragen voor mensen om ons heen die ondersteuning nodig hebben. Alleen de zorg kan dit niet opvangen. Met dit Actieplan willen wij de komende jaren de ondersteuning van onze inwoners met dementie én hun mantelzorgers versterken. Met daarbij altijd als belangrijkste uitgangspunt om niet alleen de patiënt, maar vooral ook de mens te blijven zien.

Marijn van Ballegooijen
Wethouder Zorg en Welzijn

1. INLEIDING

1.1 De mens zien

Het versterken van de ondersteuning van inwoners met dementie en hun mantelzorgers is een van de prioriteiten binnen ons beleid voor het sociaal domein[1]. Bij de uitwerking hiervan staat voor ons centraal dat wij mensen met dementie als mens willen zien, en niet (alleen) als patiënt. Een mens met unieke behoeften, verlangens en kwaliteiten. Iemand die zo lang mogelijk zijn eigen leven wil blijven vormgeven, de dingen wil blijven doen waar hij of zij ook voor de diagnose van genoot en zich onderdeel wil blijven voelen van de samenleving. Behoud van kwaliteit van leven en eigen regie, zowel voor de inwoner zelf als voor de mantelzorgers om hen heen, staat daarbij centraal.

Ook willen we met dit Actieplan alle inwoners van Amstelveen uitnodigen om de mens met dementie te zien en aandacht voor hem of haar te hebben. En waar mogelijk een steentje bij te dragen om Amstelveen dementievriendelijker te maken.

In het document dat voor u ligt hebben wij onze ambitie uit het Coalitieakkoord geconcretiseerd in een Actieplan Dementie voor de komende drie jaar.

1.2 Landelijke context

Een op de vijf mensen krijgt dementie. Daarnaast krijgt een grote groep mensen als mantelzorger te maken met de zorg voor een naaste met dementie. In Nederland zijn er in 2040 naar verwachting ruim een half miljoen mensen met dementie[2]. Eén op de tien mensen met dementie is migrant. Het aantal migranten met dementie stijgt twee keer zo snel als het aantal autochtonen met dementie. Daarnaast hebben niet-westerse migranten drie tot vier keer zoveel kans op dementie[3].Naar schatting zijn er in Nederland 15.000 mensen met dementie die jonger zijn dan 65 jaar. Dementie op jonge leeftijd begint meestal tussen de 40 en 65 jaar[4].

De meest voorkomende vorm van dementie is de ziekte van Alzheimer; 70% van de mensen met dementie heeft deze vorm. Dementie tast de geestelijke vermogens aan en zorgt ervoor dat iemand dagelijkse handelingen steeds minder goed kan uitvoeren. Denk bijvoorbeeld aan je aan- en uitkleden, koken en eten, medicatie op een juiste manier innemen of je administratie op orde houden. Mensen met dementie leven gemiddeld 6,5 jaar met deze ziekte voordat zij komen te overlijden.

1 Warm hart voor Amstelveen, coalitieakkoord 2022-2026
2 Focusbrief gemeenten 2023 Alzheimer Nederland
3 Culturele verschillen bij dementie (zorgvoorbeter.nl)
4 Dementie op jonge leeftijd | Alzheimer Nederland (alzheimer-nederland.nl)

Er zijn in Nederland 800.000 mensen die zorgen voor een naaste met dementie. De gemiddelde leeftijd van deze groep mantelzorgers is 64 jaar. 71% is vrouw. Gemiddeld zorgen mantelzorgers 39 uur per week voor hun naaste. 53% van de mantelzorgers voelt zich tamelijk, zeer zwaar of overbelast. (H)erkenning van de ziekte duurt vaak lang: 66% van de mantelzorgers geeft aan dat het langer dan een jaar duurde voordat de diagnose werd gesteld[5].

Ongeveer twee derde van de mensen met dementie woont nog thuis. Gezien de ambities van het landelijk programma Wonen Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan) verwachten we de komende jaren niet dat de intramurale verpleeghuiscapaciteit zal toenemen. Een groeiende groep inwoners met dementie woont dus thuis en heeft vanuit de gemeente ondersteuning nodig om zelfstandig thuis te kunnen wonen. Dit vraagt de komende jaren om een intensivering van ons beleid voor inwoners met dementie en hun mantelzorgers.

Ook de zorguitgaven voor mensen met dementie nemen for. En de personeelstekorten in de zorg zijn immens. Om de zorg en ondersteuning voor inwoners van Amstelveen met dementie toekomstbestendig te maken, is het noodzakelijk om op een andere manier te kijken naar de ondersteuning van mensen met dementie. Daarvoor zijn ook wij als samenleving aan zet: om de samenleving meer dementievriendelijk te maken, meer naar elkaar om te kijken en elkaar te helpen. Die last moet niet alleen bij mantelzorgers blijven liggen, die al overbelast zijn, maar bij de gehele samenleving. Om de zorg betaalbaar te houden is en transformatie van zorg naar welzijn en naar meer preventieve voorzieningen in de wijk noodzakelijk.

1.3 Dementie in Amstelveen

Het aantal inwoners met dementie in Amstelveen neemt, net als landelijk, de komende jaren snel toe. In 2022 waren dit 1800 inwoners, maar dit zal in 2050 naar verwachting zijn opgelopen tot 3200 inwoners. Zie de tabel hieronder voor de meerjaren prognose (bron: Alzheimer Nederland):

	2022	2030	2040	2050
Aantal inwoners met dementie in Amstelveen	1800	2200	2800	3200

Uit de Dementiemonitor Mantelzorg 2022 van Alzheimer Nederland voor de regio Amstelland en de Meerlanden valt op dat in onze regio ten opzichte van het landelijk gemiddelde mantelzorgers van mensen met dementie[6]:

- Zich vaker eenzaam voelen.
- Minder hulp, ondersteuning en begrip ervaren vanuit hun sociale netwerk.
- Zich minder goed voorbereid voelen op toekomstige veranderingen en zorgbehoeftes.

46% van de mantelzorgers zorgt dag en nacht of dagelijks voor de naaste (landelijk 49%), 50% voelt zich sterk belast (tamelijk zwaar, zeer zwaar of overbelast) (landelijk 53%) en 50% ervaart een hogere zorgbelasting sinds de coronacrisis (landelijk 52%).

37% van de mantelzorgers geeft aan minder sociale contacten te hebben dan voorheen; dit is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde. 16% van de mantelzorgers voelt zich eenzaam; dit is meer dan het landelijk gemiddelde van 13%. Voor de gehele Nederlandse bevolking (niet alleen mantelzorgers) is dit 11%. Daarbij moet de kanttekening worden geplaatst dat inwoners in Amstelveen zich over het algemeen iets eenzamer voelen dan gemiddeld in Nederland.

5 Dementiemonitor Mantelzorg 2022 Alzheimer Nederland
6 Hierbij moet de kanttekening worden geplaatst dat het aantal respondenten relatief laag was (58)

1.4 Totstandkoming Actieplan

Aan de totstandkoming van dit Actieplan hebben diverse professionals, mantelzorgers en inwoners met dementie bijgedragen. Op 13 april 2023 vond een startbijeenkomst plaats in de Schouwburg van Amstelveen, met een breed gezelschap van 90 inwoners en professionals waarin we met elkaar spraken over onze ambities voor Amstelveen.

Met inwoners is op diverse momenten gesproken over knelpunten en behoeften op het gebied van ondersteuning; o.a. tijdens werkbezoeken aan dagbestedingslocaties en en tijdens twee bijeenkomsten voor mantelzorgers.

Er zijn twee klankbordbijeenkomsten geweest met professionals die werken met mensen met dementie: casemanagers dementie, Wmo-indicatieadviseurs, ouderenadviseurs en een afvaardiging vanuit de Participatieraad Sociaal Domein, AlzheimerNL en de netwerkcoördinator van de Ketenzorg dementie Amstelland en de Meerlanden.

Op verschillende deelthema's hebben er verdiepende gesprekken plaatsgevonden: o.a. over mantelzorgondersteuning, de sociale benadering dementie.

De seniorenklankbordgroep van de Participatieraad Sociaal Domein is op verschillende momenten in het proces bijgepraat en de 80% versie van het Actieplan is in oktober met hen gedeeld en in de vergadering van oktober gepresenteerd. Hierop heeft de PSD een preadvies uitgebracht, waarvan onderdelen zijn overgenomen in het definitieve actieplan.

De diverse acties uit dit plan worden in nauw overleg met verschillende professionals en organisaties uit de ketenzorg dementie Amstelland en de Meerlanden nader uitgewerkt.

1.5 Monitoring en evaluatie

Jaarlijks organiseren we twee klankbordbijeenkomsten om te toetsen of we op de juiste weg zijn met de uitvoering van ons actieplan: een bijeenkomst met inwoners met dementie en hun mantelzorgers en een bijeenkomst met professionals die direct werken met mensen met dementie.

Daarnaast organiseren we jaarlijks een bestuurlijk overleg met de VVT-sector, Participe, Zorg & Zekerheid, Alzheimer Nederland en Mantelzorg & Meer om de tussentijdse resultaten en eventuele knelpunten te bespreken. Op deze manier kunnen we tussentijds bijsturen. Na afloop van de looptijd van dit Actieplan zal een beknopte eindevaluatie worden gedaan (Q1 2027).

1.6 Afbakening

Met dit Actieplan geven we een impuls aan de ondersteuning voor mensen met dementie. Maar ook op een aantal andere aanpalende domeinen wordt beleid gemaakt dat inwoners met dementie en hun mantelzorgers raakt:

- Met ons mantelzorgbeleid werken we aan mantelzorgondersteuning en respijtzorg in brede zin, voor alle inwoners van Amstelveen.
- Met ons beleid rondom sociale samenhang en eenzaamheid (Visie Amstelveen Ontmoet Elkaar; Better Together Amstelveen) werken we aan voldoende mogelijkheden tot ontmoeting voor alle inwoners van Amstelveen.
- In het uitvoeringsprogramma behorend bij de Woonzorgvisie Ouderen 2022-2040 is aandacht voor de woonbehoefte van ouderen (zowel intra- als extramuraal) en de voorzieningen op het gebied van zorg en welzijn die daarbij horen.
- In het Gezond en Actief Leven (GALA) uitvoeringsplan besteden we o.a. aandacht aan vitaal ouder worden.

1.7 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk beschrijven we onze vier speerpunten voor de komende jaren. Per speerpunt geven we aan wat we nu al doen en wat wij extra gaan doen. Naast deze vier speerpunten zijn er ook twee specifieke groepen waar wij de komende jaren extra aandacht aan willen besteden: mensen met dementie en een migratieachtergrond en jonge mensen met dementie; dit lichten we nader toe in paragraaf 2.5. In hoofdstuk 3 is tot slot de planning en begroting opgenomen.

2. ONZE SPEERPUNTEN

Gezien de uitdagingen in het vorige hoofdstuk beschreven voor de ondersteuning van inwoners met dementie en hun mantelzorgers, komen wij tot de volgende vier speerpunten voor de komende jaren:

1. Amstelveen, een dementievriendelijke gemeente.
2. Inwoners met dementie en hun mantelzorgers zijn goed op de hoogte van het ondersteuningsaanbod in Amstelveen en weten hun weg hiernaartoe goed te vinden.
3. Inwoners met dementie krijgen ondersteuning bij het kunnen blijven vervullen van hun sociale rollen.
4. Mantelzorgers van mensen met dementie maken gebruik van en voelen zich ondersteund door het aanbod aan mantelzorgondersteuning en respijtzorg.

Deze lokale ambities voor Amstelveen sluiten ook goed aan bij twee van de drie hoofdthema's[7] uit de Nationale Dementiestrategie, namelijk:

- Mensen met dementie tellen mee.
- Steun op maat bij leven met dementie.

2.1 Amstelveen, een dementievriendelijke gemeente

Het aantal mensen met dementie zal de komende jaren snel toenemen. De zorg staat onder hoge druk en mensen met dementie wonen langer thuis. Dit betekent niet alleen iets voor de zorg, maar ook iets voor ons als samenleving en hoe we met elkaar omgaan en samenleven. Wij zien het als onze taak om alle inwoners van Amstelveen hier bewust van te maken en te stimuleren en faciliteren om meer naar elkaar om te zien. Daarmee richten we ons nadrukkelijk op alle inwoners, en niet alleen op mantelzorgers die zich al dagelijks inzetten voor hun naasten.

Wat is een dementievriendelijke gemeente?

Gemeenten hebben de taak om bewustwording en begrip over dementie te stimuleren en ervoor te zorgen dat mensen met dementie die nog thuis wonen en hun mantelzorgers zo lang mogelijk kunnen meedoen aan de samenleving. En daarvoor de juiste ondersteuning te organiseren. Dit kan op verschillende manieren:

1. Door kennis over (het herkennen van en omgaan met) dementie te vergroten, zowel binnen als buiten het gemeentehuis.
2. Door actief samen te werken met partijen binnen de ketenzorg dementie.
3. Door inwoners, organisaties en bedrijven te stimuleren om zich in te zetten voor een dementievriendelijke samenleving.
4. Door ondersteuning op maat mogelijk te maken voor inwoners met dementie en hun mantelzorgers.

7 Het derde thema is 'Dementie de wereld uit' en richt zich voornamelijk op wetenschappelijk onderzoek naar dementie.

Met dit Actieplan willen we een belangrijke stap zetten in het meer dementievriendelijk maken van Amstelveen. Alle speerpunten en activiteiten die in de volgende paragrafen worden toegelicht, dragen hieraan bij.

Ketenzorg dementie Amstelland en de Meerlanden

In de regio Amstelland en de Meerlanden is er een actieve ketenzorg dementie. Dit is een samenwerkingsverband van zorg- en welzijnsorganisaties die te maken hebben met mensen met dementie en hun naasten. Doel van de ketenzorg is om de zorg en de ondersteuning voor deze doelgroep zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen en waar nodig gezamenlijk nieuwe initiatieven te ontwikkelen. Partijen uit de ketenzorg dementie zijn ook actief betrokken geweest bij de totstandkoming van dit Actieplan.

Themajaar "De mens zien"

Het jaar 2024 staat in Amstelveen in het teken van Dementie en 'De mens zien'. We organiseren het hele jaar activiteiten en een campagne gericht op de bewustwording rondom dementie en mantelzorg, en meer omzien naar elkaar. Hierbij denken we o.a. aan:

- Campagne gericht op begrip en meer omkijken naar elkaar, waarbij gebruik wordt gemaakt van persoonlijke verhalen uit de wijk (van inwoners met dementie en professionals die direct werken met mensen met dementie). Nadrukkelijk is hierbij ook aandacht voor waar je terecht kunt als je een niet-pluis gevoel hebt bij iemand in je omgeving.
- We maken gebruik van zowel traditionele als nieuwe media.
- Specifieke acties gericht op bewustwording bij jongeren over maatschappelijke betrokkenheid en mantelzorg.
- Meer zichtbaar maken waarmee je kunt helpen in je eigen buurt, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk.
- Bewustwording door tonen van theatervoorstellingen en/of documentaires over dementie.
- Extra activiteiten voor mensen met dementie en hun mantelzorgers.
- Promoten van de samen dementievriendelijktrainingen van AlzheimerNL, o.a. bij supermarkten en andere winkeliers maar ook binnen de eigen organisatie.
- Inzet van VR-brillen om inwoners, mantelzorgers en professionals onder begeleiding een inkijk te geven in hoe het voelt om zelf dementie te hebben.
- Introductie van een subsidieregeling voor initiatieven in de informele sector die bijdragen aan een dementievriendelijke gemeente. Waar mogelijk sluiten we ook aan bij landelijke campagnes.

Om dit themajaar te kunnen realiseren wordt extra uitvoeringscapaciteit ingehuurd en een apart plan van aanpak inclusief communicatieplan opgesteld.

Subsidieregeling Dementievriendelijke initiatieven

In de jaren 2024, 2025 en 2026 bieden we bewoners- en vrijwilligersorganisaties de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor initiatieven die bijdragen aan een meer dementievriendelijke samenleving. Deze initiatieven moeten gericht zijn op:

- Het creëren van meer bewustwording en begrip rondom thema dementie en/of
- inclusie van mensen met dementie in het sociale leven.

Wat gaan we extra doen?

a. Themajaar "De mens zien" in 2024 met bewustwordingscampagne en activiteiten.
b. Subsidieregeling voor initiatieven in de informele sector die bijdragen aan een dementievriendelijke gemeente.
c. Faciliteren van initiatieven in de buitenruimte, zoals dementievriendelijke wandelroutes.

2.2 Inwoners met dementie en hun mantelzorgers zijn goed op de hoogte van het ondersteuningsaanbod in Amstelveen en weten hun weg hiernaartoe te vinden

In Amstelveen is een uitgebreid aanbod aan zorg en ondersteuning beschikbaar voor mensen met dementie en hun mantelzorgers: ontmoetingsgroepen, geïndiceerde dagbesteding, respijtzorg, ondersteuning voor mantelzorgers en nog veel meer. Er is veel informatie beschikbaar op verschillende plekken, maar deze informatie wordt niet altijd (tijdig) gevonden. Hier is nog verbetering mogelijk. Ook draagt negatieve beeldvorming er soms aan bij dat men een te hoge drempel ervaart om deel te nemen aan bijvoorbeeld dagbestedingsgroepen.

Casemanagers dementie vervullen een zeer belangrijke rol bij de informatievoorziening aan inwoners met dementie en het toeleiden naar ondersteuningsaanbod. Maar casemanagers geven ook aan dat ze vaak te laat in het proces worden ingeschakeld, als de nood al zeer hoog is. Daarnaast heeft ongeveer een derde van de mensen met dementie geen casemanager. Het is daarom ook belangrijk om ook goed te kijken naar de vindplaatsen waar mensen mogelijk in de niet-pluis fase[8] terecht komen, zoals wijkcentra, bij buurtcoaches, ouderenadviseurs, wijkagenten, sociaal-cultureel werkers en natuurlijk de huisarts.

Pilot Samenwerking Wmo team in de wijk

In 2024 willen we in een pilot van ons Wmo-team, Participe ouderenadvies en casemanagers dementie gaan samenwerken in de wijk bij de indicatiestelling voor Wmo-voorzieningen zoals hulp bij het huishouden en dagbesteding. Ouderenadviseurs en casemanagers zijn al nauw in contact met kwetsbare inwoners, hebben een vertrouwensband met hen en kunnen de afweging om een Wmo-voorziening toe te kennen goed zelf maken. Wij vinden het waardevol dat inwoners met dementie bij deze vertrouwde personen hun voorzieningen kunnen regelen, zonder dat zij hoeven te wachten op een nieuw gezicht vanuit het Wmo-team waarbij zij opnieuw hun verhaal moeten doen. De ouderenorganisaties vaardigen hiervoor ieder een casemanager af.

Experiment 'Van Ouderenzorg naar Samenzorg"

Zorgorganisatie Brentano gaat samen met welzijnsorganisatie Participe van start met het experiment Van Ouderenzorg naar Samenzorg – Collectieve Preventie in de Wijk. Het experiment vindt plaats in de wijken rond de verpleeghuizen van Brentano (aanleunwoningen, zelfstandige wonenden, omgeving) en heeft als doel om via collectieve preventie ouderen te ondersteunen in het zo lang mogelijk zelfstandig thuis te wonen. Er wordt volgens de principes van Positieve Gezondheid gewerkt. Zelfstandig wonende wijkbewoners worden gestimuleerd om mee te doen in de maatschappij, te werken aan fysieke en mentale opgaven en zingeving te ervaren. Hulpvragen die niet medisch van aard zijn, worden hierbij zoveel mogelijk in het welzijnsdomein opgepakt.

Wat doen we nu?

- Informatievoorziening over ondersteuningsaanbod via ouderenadviseurs Participe, Mantelzorg & Meer en casemanagers dementie.
- Portaal Dementie Amstelland met informatie over het ondersteuningsaanbod in Amstelland.
- Dementheek waar domotica uitgeprobeerd kan worden.

Wat gaan we extra doen?

a. Bundelen en verspreiden van informatie over het bestaande aanbod, zowel digitaal als fysiek, met extra inzet op de vindplaatsen in de niet-pluis fase.
b. Promotie van/voorlichting over het bestaande aanbod gericht op het verlagen van de drempel om er gebruik van te maken. Hierbij maken we gebruik van ervaringsverhalen van deelnemers.
c. Informatie en voorlichting over de mogelijkheden van domotica en eHealth en het dementievriendelijk inrichten van je huis.

8 De niet-pluis fase is de fase voordat de diagnose is gesteld waarin iemand zelf en/of de naasten om hen heen merken dat vertgeetachtigheid toeneemt of gedrag verandert. Men voelt dat er iets niet klopt, maar kan er ook niet helemaal de vinger op leggen.

2.3 Inwoners met dementie krijgen ondersteuning bij het kunnen blijven vervullen van hun sociale rollen

Wanneer je de diagnose dementie krijgt, is het niet gemakkelijk om de dingen te blijven doen die je altijd deed en waar je plezier aan beleefde. Anderen ontmoeten, reizen, een gelijkwaardige relatie met je partner onderhouden, etc, wordt vaak steeds moeilijker. Wij zien het als een belangrijke taak voor ons om ervoor te zorgen dat mensen met dementie zo lang mogelijk mee kunnen doen en ondersteuning krijgen bij het vervullen van sociale rollen die voor hen van betekenis zijn. Als vader, als oma, als vrijwilliger, als deelnemer aan een ontmoetingsgroep, etc. Ondersteuning bij het sociale leven vinden wij minstens zo belangrijk als de medische zorg, die uiteraard ook nodig is. Daarbij is het vooral belangrijk om goed te blijven kijken naar wat iemand zelf wil en kan en waar iemand zingeving uit haalt. Kortom: de mens blijven zien. En maatwerk bieden.

Sociale Benadering Dementie

Amstelveen doet sinds 2019 met nog een aantal andere koploper gemeenten mee aan de social trial Sociale Benadering Dementie (hierna SBD), met behulp van financiering vanuit ZonMw. Anne-Mei The, bijzonder hoogleraar Langdurige zorg en Sociale Benadering Dementie aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, legde de basis voor de SBD. Haar uitgangspunt is dat mensen met dementie niet bezig en rustig gehouden willen worden, maar willen leven. Ze hebben – net als iedereen – behoefte aan betekenisvolle relaties en een invulling van hun leven die aansluit bij hun persoonlijke interesses, verlangens en talenten. Dat zijn de randvoorwaarden om je mens te kunnen voelen[9]. SBD is een nieuwe vorm van ondersteuning van mensen met dementie waarbij zingeving en betekenisvolle relaties centraal staan.

In Amstelveen is een SBD-team opgezet met medewerkers vanuit Participe, Zonnehuisgroep Amstelland, Brentano en Amstelring; een unieke samenwerking tussen zorg en welzijn. Ook zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid en de gemeente Amstelveen zijn bij de trial aangesloten. Het SBD-team helpt inwoners met dementie om manieren te vinden om het leven ondanks de ziekte zinvol in te vullen en weer het gevoel te hebben ertoe te doen. Hiervoor proberen zij zo goed mogelijk aan te sluiten bij de persoonlijke leefwereld van de inwoner. Er wordt zo min mogelijk nadruk gelegd op de patiëntenrol zodat er weer ruimte ontstaat voor andere rollen en het zelfvertrouwen kan groeien. De social trial SBD loopt nog tot en met april 2024.

Zowel binnen de trial als extern (vanuit Erasmus Universiteit) wordt er onderzoek gedaan naar de resultaten van de trial (o.a. voor wat betreft het effect op de kwaliteit van leven, opname in verpleeghuis en kosten voor zorg en ondersteuning). De tussentijdse resultaten zijn veelbelovend. Wij zijn in gesprek met de bij de trial betrokken partners over het vervolg na afloop van de trial. Alle partijen staan achter het gedachtengoed van de SBD; gezamenlijk zoeken we naar mogelijkheden om het gedachtengoed in te bedden in de bestaande structuren. Aansturing en bekostiging van de SBD-professionals zijn daarbij nog belangrijke bespreekpunten. Daarnaast wordt er ook gesproken over het kunnen blijven begeleiden van inwoners na opname in een verpleeghuis.

Pilot door laten lopen Wmo-dagbesteding na opname in het verpleeghuis

Voor sommige inwoners met dementie die met een Wlz-indicatie worden opgenomen in het verpleeghuis, is de overgang van de vertrouwde Wmo-dagbesteding naar de intramurale dagbesteding erg groot. Voor een aantal van hen kan het wenselijk zijn om door middel van maatwerk een meer geleidelijke overgang te mogelijk te maken. Wij starten in 2024 met een pilot waarbij we het (onder bepaalde voorwaarden) mogelijk maken dat de Wmo-dagbesteding nog een tijdje kan doorlopen, ook al is men al met een Wlz-indicatie opgenomen in het verpleeghuis. Randvoorwaarden zijn in ieder geval dat hierdoor geen wachtlijsten ontstaan voor mensen met een Wmo-indicatie voor dagbesteding en dat er een geleidelijke afbouw wordt afgesproken met de inwoner/mantelzorgers. Over de exacte criteria en randvoorwaarden zijn wij nog in overleg met Brentano.

9 https://socialebenadering.nl

Odensehuis Participe en Vergeten Talent

Het Odensehuis van Participe is in mei 2023 verhuisd van Wijkcentrum Alleman naar een prachtige nieuwe locatie op de Bourgondischelaan 43. Het Odensehuis is een inloop-, informatie-, en ontmoetingscentrum voor mensen met (beginnende) dementie of geheugenklachten, mantelzorgers en hun familie en vrienden waar iedereen welkom is. Het Odensehuis is nu elke doordeweekse dag open. Participe voert ook het project Vergeten Talent uit. Het project is bedoeld voor mensen met dementie die graag (sociaal) actief willen blijven en hun talenten willen inzetten en die op individuele basis iets willen ondernemen naast of in plaats van dagbesteding of het Odensehuis. Samen wordt gekeken wat de wensen en mogelijkheden zijn en wordt er, waar nodig, een maatje gezocht. De focus ligt vooral op wat nog wél kan.

Wat doen we nu?

- Open inloop- en ontmoetingsgroepen
- Dagbesteding en ontmoetingsgroepen op Wmo-indicatie
- Individuele begeleiding (Wmo-geïndiceerd).
- Deelname aan de social trial SBD

Wat gaan we extra doen?

a. Borgen van de sociale benadering dementie in de dementieketen na afloop van de social trial.
b. Proef met het tijdelijk laten doorlopen van de Wmo-dagbesteding bij opname in het verpleeghuis voor inwoners die behoefte hebben aan een meer geleidelijke overgang naar het verpleeghuis (zachte landing).
c. Subsidiëren van nieuwe Odensehuis met ruimere openingstijden.
d. Met Participe verkennen we in 2024 het idee van het openen van een kunstwerkplaats voor mensen met dementie, mogelijk ook te gebruiken voor andere doelgroepen zoals mensen met ggz-problematiek. We stellen hiervoor een businesscase op.

2.4 Mantelzorgers van mensen met dementie maken gebruik van en voelen zich ondersteund door het aanbod aan mantelzorgondersteuning en respijtzorg

Veel mantelzorgers voelen zich overbelast. Het zorgen voor een naaste met dementie heeft veel impact op alle aspecten van je leven. Gezien het feit dat de druk op mantelzorgers alleen maar zal toenemen omdat mensen met dementie langer thuis blijven wonen, is het des te belangrijker dat mantelzorgers tijdig de weg naar ondersteuning weten te vinden. Om zo overbelasting te voorkomen.

Mantelzorg & Meer voert in Amstelveen de meeste taken op het gebied van mantelzorgondersteuning uit. Er is een breed aanbod aan informatie, advies en ondersteuning. Mantelzorgers kunnen zich inschrijven bij Mantelzorg & Meer en ontvangen dan via de nieuwsbrief informatie over het actuele aanbod. Op dit moment zijn ongeveer 1415 mantelzorgers bij hen ingeschreven; ongeveer een kwart daarvan zorgt voor iemand met dementie. Het bereiken van meer mantelzorgers heeft constant onze aandacht en hier worden diverse acties op ondernomen, waaronder de jaarlijkse actie in het kader van de Dag van de Mantelzorg.

Activiteitencoach voor mensen met dementie

Participe voert met financiering van Zorg en Zekerheid een pilot uit waarbij een activiteitencoach mensen met dementie die nog thuis wonen begeleidt naar passend, bestaand welzijnsaanbod, zoals een schildersatelier, een koor of meer bewegen voor ouderen. Met als doel dat mensen met dementie langer zelfstandig thuis kunnen wonen met meer kwaliteit van leven. De pilot is nu gericht op mensen met een Wlz indicatie, maar we verkennen de mogelijkheden om dit in de toekomst ook breder in te zetten voor Wmo-cliënten.

Op dit moment wordt er weinig gebruik gemaakt van respijtzorg met verblijf. Dit is het tijdelijk ontlasten van de mantelzorger doordat de naaste een of meerdere nachten ergens anders verblijft. Dit zijn plekken in verpleeghuizen. In gesprekken met mantelzorgers komt telkens naar voren dat de behoefte aan tijdelijke ontlasting groot is, maar dat de drempel erg hoog is om iemand met dementie tijdelijk naar een plek in het verpleeghuis te brengen. Vanuit ons mantelzorgbeleid wordt momenteel gekeken of er mogelijkheden zijn voor andere vormen van respijtzorg, zoals respijtzorg thuis of respijtzorg in meer hotelachtige settings, waarbij de drempel minder hoog is.

De acties die wij ondernemen voor alle mantelzorgers in Amstelveen staan beschreven in het Actieplan Mantelzorg 2019-2022. In 2024 zal er een actualisatie van dit Actieplan plaatsvinden. In het Actieplan Dementie leggen wij de focus specifiek op extra inzet voor mantelzorgers van mensen met dementie. Samen met Mantelzorg & Meer kijken we wat er nodig is om de ondersteuning voor deze groep mantelzorgers te vergroten, waarbij we extra aandacht hebben voor de 'niet-pluis fase'. In deze fase is het zeer moeilijk om inwoners en mantelzorgers te bereiken en van de juiste informatie te voorzien of anderszins te ondersteunen.

Wat doen we nu?

- Ondersteuning van mantelzorgers via subsidie aan Mantelzorg & Meer (o.a. individuele ondersteuning, cursussen, gespreksgroepen i.s.m. Participe, familiegesprekken).
- Alzheimercafés voor mensen met dementie en hun mantelzorgers.
- Bijeenkomsten voor jonge mensen met dementie en hun naasten.
- Bieden van respijtzorg vanuit de Wmo.

Wat gaan we extra doen?

a. Versterken van het ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers van inwoners met dementie, met daarbij ook aandacht voor de 'niet-pluis' fase.
b. Bewustwording rondom het thema mantelzorg en het tijdig bespreekbaar maken van problemen in het eigen netwerk, o.a. door middel van campagne en activiteiten in het Themajaar De Mens Zien in 2024.
c. Inventariseren van de mogelijkheden van andere vormen van respijtzorg waarbij de drempel voor mensen met dementie en hun naasten minder hoog ligt (vanuit ons mantelzorgbeleid). Een voorbeeld hiervan is respijtzorg thuis, waarbij wordt gekeken naar mogelijkheden voor gezamenlijke financiering vanuit Zvw (wijkverpleging) en Wmo.

2.5 Specifieke aandachtsgroepen

Jonge mensen met dementie

Bij jonge mensen met dementie valt vaak als eerste op dat het gedrag verandert; niet zozeer het geheugen. Daarom blijft vaak langer onduidelijk dat dementie de oorzaak is van de problemen die men in het dagelijks leven heeft. En wordt er eerder gedacht aan een depressie, overspannenheid of relatieproblemen. Als je op jonge leeftijd dementie krijgt, is het verliesproces ingrijpend. Vaak neemt iemand nog actief deel aan de samenleving (werk, kinderen, etc.). Over het algemeen is men nog lichamelijk fit en is er behoefte om te bewegen. Jonge mensen met dementie vinden het vaak moeilijk om de regie over hun leven uit handen te geven en beseffen vaak beter dan ouderen dat ze ziek zijn. Gevoelens van machteloosheid en frustratie kunnen daarom ook heftiger zijn [10].
In Amstelveen heeft de Zonnehuisgroep Amstelland een dagbestedingsgroep specifiek voor jonge mensen met dementie.

In 2025 en 2026 willen we extra aandacht geven aan deze groep mensen met dementie, door het aanbieden van extra activiteiten (beweging/sport, ontmoeting, cultuur). Daarvoor zullen we in overleg met de doelgroep zelf en met onze ketenpartners in 2024 eerst nader in kaart brengen waar extra behoefte aan is.

10 Bron: Alzheimer Nederland

Inwoners met dementie en een migratieachtergrond

De symptomen van dementie worden bij migranten minder goed herkend in de huisartsenpraktijk. Ook is het in bepaalde culturen vanzelfsprekender om in eigen kring voor elkaar te blijven zorgen, zonder hulp van buitenaf. Omdat migranten met beginnende dementie zich vaak niet melden met klachten of zich melden met andere klachten, wordt niet altijd aan dementie gedacht. Daarnaast zijn oude migranten vaak onbekend met de ziekte dementie, waardoor symptomen toegewezen worden aan andere oorzaken en er niet altijd medische hulp wordt gezocht[11].

Recente cijfers laten zien dat mantelzorgers van oudere migranten vaker overbelast zijn en ondersteuning onvoldoende weten te vinden. Ook zien we dat het gebruik van ondersteuning, zoals casemanagement en dagbesteding, maar ook lotgenotencontact, laag is onder oudere migranten. Dit komt deels omdat ons zorgstelsel vraaggericht is: als cliënten zelf geen vragen stellen of duidelijk maken dat zij behoefte hebben aan zorg of ondersteuning, komt deze er ook niet. Daarnaast wordt een groot deel van de zorg thuis door familie opgevangen[12]. Casemanagers geven aan dat de taalbarrière het soms lastig maakt om goede ondersteuning te bieden. Het contact loopt dan vaak via de kinderen die moeten vertalen. Daarnaast geven zij aan dat we in het westen een heel directe manier van communiceren hebben en dit niet altijd goed aansluit bij families met een migratieachtergrond.

In 2024 concretiseren we nader wat nodig is om deze doelgroep beter te ondersteunen en welke ingangen we hiervoor kunnen gebruiken. We denken hierbij in ieder geval aan moskeeën, vrouwengroepen en andere informele netwerken. In 2025 en 2026 hebben we hier extra middelen voor gereserveerd. De focus zal daarbij o.a. liggen op het verbeteren van informatie en voorlichting aan migrantenouderen en hun mantelzorgers.

11 Kennisdossier-migranten-met-dementie.pdf (zorgstandaarddementie.nl)
12 online-PHAROS-Migranten-en-dementie.pdf

3. PLANNING EN BEGROTING

Planning

Acties	2024	2025	2026
Amstelveen, een dementievriendelijke gemeente			
Themajaar “De mens zien”	*		
Subsidieregeling dementievriendelijke initiatieven	*	*	*
Dementievriendelijke buitenruimte	*	*	*
Inwoners met dementie en hun mantelzorgers zijn goed op de hoogte van het ondersteuningsaanbod in Amstelveen en weten hun weg hiernaartoe goed te vinden			
Communicatie en voorlichting	*	*	*
Dementheek	*	*	*
Informatie en voorlichting over domotica, eHealth en inrichten van huis	*	*	*
Inwoners met dementie krijgen ondersteuning bij het vervullen van hun sociale rollen.			
Odensehuis	*	*	*
Sociale benadering dementie	*	*	*
Pilot dagbesteding door laten lopen naar verpleeghuisopname	*	*	*
Mantelzorgers van mensen met dementie maken gebruik van en voelen zich ondersteund door het aanbod aan mantelzorgon-dersteuning en respijtzorg			
Versterken ondersteuningsaanbod voor mantelzorgers van mensen met dementie	*	*	*
Inzet op specifieke doelgroepen			
Voorlichting aan migrantenouderen met dementie en hun mantelzorgers		*	*
Vergroten aanbod voor jonge mensen met dementie		*	*

Begroting

Vanuit het College Uitvoeringsprogramma (CUP) zijn tijdelijk middelen beschikbaar gesteld voor het intensiveren van de ondersteuning van mensen met dementie en hun mantelzorgers: € 100.000 in 2023[13] en € 500.000 in de jaren 2024, 2025 en 2026. Daarnaast is er jaarlijks structureel € 100.000 beschikbaar voor ondersteuning van mensen met dementie. De meerjarenbegroting is hieronder weergegeven:

Bedragen x € 1000,-

	2024	2025	2026
Amstelveen dementievriendelijk	210	95	100
Informatievoorziening en voorlichting	65	65	65
Ondersteuning bij vervullen sociale rollen	250	350	350
Mantelzorgondersteuning	40	30	25
Inzet op specifieke aandachtsgroepen	0	60	60
Uitvoeringskosten	30	30	30
Conferenties en bijeenkomsten	5	5	5
Totaal*	**600**	**600**	**600**

**De ondersteuning van mantelzorgers door Mantelzorg & Meer (voor alle doelgroepen), geïndiceerde dagbesteding en respijtzorg Wmo voor mensen met dementie worden niet uit het dementiebudget gefinancierd. Het Odensehuis wordt deels ook gefinancierd vanuit ons budget voor mantelzorgondersteuning.*

13 In 2023 zijn de middelen o.a. ingezet voor de inzet van medewerkers in het Sociale benaderingsteam in de social trial, subsidies (Dementheek, portaal dementie Amstelland) en de conferentie De mens zien in april 2023.

